

کانون اندیشه جوان

تاریخ ایران اسلامی

دفتر سوم

از یورش مغولان تا زوال ترکمانان

(قرن هفتم تا نهم هجری)

رسول جعفریان

تاریخ ایران اسلامی (دفتر سوم)

از یورش مغولان

تا زوال ترکمانان

رسول جعفریان

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح روی جلد: ایلینا تهمتنی

چاپ ششم: ۱۳۸۷

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: جعفریان، رسول، ۱۳۱۳-

عنوان و پدیدآور: تاریخ ایران اسلامی / رسول جعفریان.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵

مشخصات ظاهری: ج ۱

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

شابک (ج ۱): ۹۶۴-۳۱-۶-۲۷۸۸-۱۷۸، (ج ۲): ۹۶۴-۳۱-۳-۲۷۸۸-۱۷۸-۹۶۴

(ج ۳): ۹۶۴-۳۱-۳-۲۷۸۸-۱۷۸، (ج ۴): ۹۶۴-۳۱-۷-۲۷۸۸-۱۷۸-۹۶۴

یادداشت: چاپ قبلی: موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۷۷.

یادداشت: کتابخانه.

منازعات: ج ۱. از پیدایش اسلام تا ایران اسلامی - ج ۲. از طلع طاهریان تا غروب عوفرزشاهیان.

ج ۳. از یورش مغولان تا زوال ترکمانان - ج ۴. سقویه از ظهور تا زوال.

موضوع: اسلام - تاریخ.

موضوع: اسلام - ایران - تاریخ.

موضوع: ایران - تاریخ - پس از اسلام - ۱۴۲۰ ق.

رده بندی کنگره: ۲۷۸/۱۱/۱ DSR

رده بندی دبیری: ۹۵۵/۰۴

شماره کتابخانه ملی: ۱۱۱۸۱-۸۵ م

نمایشگاه و فروشگاه دائمی: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی،

پلاک ۱/۱۷۱/۱ تلفن ۸۷۷۳۰۹۴۶ - ۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱ سخن ناشر.....
	روزگار آشفته‌گی ایران در حمله مغول
۱۵ از حمله مغول تا سقوط بغداد.....
۱۵ ایران و حمله مغول.....
۱۶ مغولان.....
۱۷ آیین مغولان.....
۱۹ جنگیز متحد کننده قبایل.....
۲۰ همسایگی مغولان با مسلمانان.....
۲۲ دولت خوارزمشاه، گسترده اما ناپایدار.....
۲۳ چرا مغولان به دنیای اسلام حمله کردند؟.....
۲۵ مغولان در ماوراءالنهر و خوارزم.....
۳۰ مغولان در خراسان.....
۳۳ درگذشت جنگیز و سلطنت اوگتای قاآن.....
۳۵ گیوک خان و برآمدن مسیحیان.....
۳۶ جانشینی منگوقاآن.....
۳۷ نفوذ اسلام در مناطق غرب آسیا.....
۳۹ ادامه حملات مغول به مرکز ایران.....
۳۹ حرکت هولاگو به سوی ایران؛ اولین هدف: الموت.....
۴۲ بغداد پیش از حمله مغول.....
۴۴ مستعصم و انحلال خلافت عباسی.....
۴۶ سقوط بغداد.....

۴۸	ویرانی خراسان در حملات مغول
۵۱	خواجه نصیرالدین طوسی و تفکر فلسفی و فقهی شیعه
۵۱	نقش خواجه نصیر در حفظ میراث اسلامی
۵۲	رصدخانه مراغه
۵۷	آثار علمی خواجه نصیرالدین طوسی
۵۹	تفکر فلسفی اسلامی در آستانه حمله مغول
۶۳	شعیان و مغولان
۶۴	تفکر مذهبی و فقهی شیعه
۶۷	شعر و ادب فارسی در دوران حمله مغول
۶۷	ادبیات فارسی در دوران حمله مغول
۶۸	کمال اسماعیل اصفهانی
۶۹	فریدالدین محمد عطار نیشابوری
۷۲	جلال‌الدین مولوی
۷۷	نجم‌الدین رازی معروف به دایه

روزگار ایلخانان

۸۱	روزگار ایلخانان
۸۱	هولاگو بنیادگذار سلسله ایلخانی ایران
۸۳	نقش خاندان جُویینی در آغاز تشکیل دولت ایلخانی
۸۵	سلطنت اباقاخان
۸۷	سلطنت احمد تگودار
۸۸	از ارغون خان تا بایدو خان
۹۱	سلطنت غازان خان یا دوران طلایی عصر ایلخانی
۹۳	اسلام آوردن غازان خان
۹۷	غازان خان و دوستی اهل بیت علیهم السلام
۹۸	کارهای عمرانی غازان خان
۹۹	سلطان محمد خداپنده، اولجایتو
۱۰۰	بنای شهر سلطانیه
۱۰۵	نفوذ علمادر دوره اولجایتو

- ۱۰۷ گرایش اولجایتو به مذهب تشیع
- ۱۱۱ رُبع رشیدی و وقفنامه آن
- ۱۱۶ وزارت در دوره غازان خان و اولجایتو
- ۱۱۸ سلطان ابوسعید آخرین فرمانروای قدرتمند ایلخان
- ۱۲۰ زوال دولت ایلخانی
- ۱۲۳ ایران عصر ایلخانی و پاره‌ای از مسائل آن
- ۱۲۳ نخستین مرحله شکل‌گیری ایران زمین پس از ساسانیان
- ۱۲۴ خلیفه و سلطان
- ۱۲۶ دولت خانقاه یارواج تصوف در ایران
- ۱۲۹ برآمدن خانقاه شیخ صفی‌الدین اردبیلی
- ۱۳۱ رواج خانقاه و انحلال تمدن
- ۱۳۵ نثر و نظم فارسی در دوره ایلخانان
- ۱۳۵ آثار فارسی در دوره ایلخانی
- ۱۳۶ آثار فارسی صوفیان
- ۱۳۹ آثار فارسی مؤلفان شیعه
- ۱۴۳ متون تاریخی
- ۱۴۵ سعدی شیرازی
- ۱۴۸ شیخ حسن کاشی
- ۱۵۱ شاعران دیگر این روزگار
- ۱۵۵ ملوک الطوائف در ایران
- ۱۵۵ ازروزگار ایلخانان تا حمله تیمور
- ۱۵۵ سرنوشت دولتهای محلی بهروزگار ایلخانان
- ۱۵۶ اتابکان فارس
- ۱۵۶ ملوک شبانکاره
- ۱۵۷ اتابکان یزد
- ۱۵۷ ایشجویان فارس
- ۱۵۹ قراختانیان کرمان
- ۱۵۹ آل کُرت در هرات
- ۱۶۰ دولت‌های محلی ایران پس از زوال ایلخانان

روزگار سرداران، مرعشیان، مظفریان و جلاریان

- ۱۶۳ سرداران خراسان
- ۱۶۳ خراسان در آستانه برآمدن سرداران
- ۱۶۴ شیخ خلیفه مازندرانی در سبزوار
- ۱۶۶ شیخ حسن جوری و آموزه‌های مذهبی و سیاسی او
- ۱۶۸ آغاز فعالیت سرداران
- ۱۷۰ امیر وجیه‌الدین مسعود
- ۱۷۳ دوران آشفنگی در دولت سرداران
- ۱۷۴ به سوی اصلاحات: شمس‌الدین علی و یحیی کرابی
- ۱۷۶ اختلافات داخلی سرداران
- ۱۷۸ دولت پایدار خواجه علی مؤید و پایان کار سرداران
- ۱۸۵ نظام حکومتی سرداران
- ۱۸۷ جنبش سرداران در سایر شهرها
- ۱۸۹ مرعشیان مازندران
- ۱۹۰ انحلال دولت باوندی و برآمدن کیاافراسیاب چلاوی
- ۱۹۲ برآمدن دولت مرعشیان
- ۱۹۴ توسعه نفوذ مرعشیان با تکیه بر نیروی دراویش
- ۱۹۶ مازندران و حمله تیمور
- ۱۹۸ عوامل برآمدن مرعشیان
- ۲۰۱ مظفریان یزد، فارس و اصفهان
- ۲۰۱ در دامان مغولان
- ۲۰۲ آل مظفر در فارس و اصفهان
- ۲۰۴ شاه شجاع، اوج عظمت مظفریان
- ۲۰۷ پس از شاه شجاع تا انحلال دولت مظفریان
- ۲۰۸ گرایش‌های مذهبی آل مظفر
- ۲۱۰ آل مظفر و خلافت عباسی مصر
- ۲۱۱ کارهای علمی، تمدنی و عمرانی دوران آل مظفر
- ۲۱۵ جلاریان تبریز و بغداد

۲۱۶ استقرار و توسعه دولت جلایری
۲۲۱ ادبیات فارسی در قرن هشتم هجری
۲۲۲ عبیدزاکانی
۲۲۴ خواجهوی کرمانی
۲۲۷ سلمان ساوجی
۲۲۹ دولت پایدار حافظ شیرازی
۲۳۰ حافظ و امیران آن روزگار
۲۳۲ حافظ و مفاهیم صوفیانه
۲۳۳ سازگاری با زمانه در اندیشه حافظ
۲۳۵ ابن یمن فریومدی شاعر سربداران
۲۳۷ نثرنویسی در قرن هشتم هجری
۲۴۱ شهرهای ایران و ویژگی های آنها در قرن هشتم
۲۴۹ تشیع و اندیشه های شیعی در قرن هشتم و نهم هجری
۲۵۰ آثار و تحقیقات فقهی
۲۵۲ آثار و تحقیقات کلامی
۲۵۴ نفوذ تشیع در تصوف
۲۵۷ تسنن شیعیانه
۲۵۸ تشیع افراطی
۲۶۰ حروفیه

روزگار تیموریان

۲۶۷ حمله تیمور و ویرانی مجدد ایران زمین
۲۶۷ خاستگاه تیمور
۲۷۱ تیمور، نخستین گامها
۲۷۳ ایران زمین در آستانه حمله تیمور
۲۷۴ یورش سپاه تیمور به خراسان
۲۷۵ یورش سه ساله تیمور به ایران
۲۷۸ یورش پنج ساله تیمور به ایران
۲۸۰ یورش هفت ساله تیمور به ایران

۲۸۵	تیمور و احترام به مشایخ صوفیه
۲۸۶	تیمور و مسائل مذهبی
۲۸۷	جانشینان تیمور
۲۹۰	دوران طلایی شاهرخ برای تیموریان
۲۹۲	آثار تاریخی برجای مانده از دوران شاهرخ
۲۹۹	جانشینان شاهرخ
۳۰۱	سلطان حسین بایقرا آخرین فرمانروای تیموری
۳۰۲	هنر و دانش در دوره تیموری
۳۰۵	کمال‌الدین حسین بهزاد
۳۰۹	دانش تاریخ در دوره تیموری
۳۱۱	گرایش مذهبی در دوره تیموری
۳۱۳	شعر و ادب در هرات عصر تیموری
۳۱۹	ادبیات شیعه در قرن نهم
۳۲۴	تصوف در دوره تیموری
۳۳۰	نظام حکومتی تیموریان

روزگار مشعشعیان و ترکمانان

۳۳۵	مشعشعیان
۳۳۵	محمد بن فلاح بنیان‌گذار دولت مشعشعی
۳۳۹	قراقویونلوها
۳۳۹	فعالیت سیاسی قراقویونلوها تا مرگ تیمور
۳۴۱	تأسیس دولت قراقویونلو و جنگ برای ماندن
۳۴۴	جانشینان قرايوسف
۳۴۶	جهانشاه قراقویونلو
۳۴۹	آق‌قویونلوها
۳۴۹	دولت آق‌قویونلو

بسم الله الرحمن الرحيم
و الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا
محمد و على آله الطيبين الطاهرين

سخن ناشر

با نشر این دفتر، دفتر سوم تاریخ ایران اسلامی با عنوان از یورش مغولان تا زوال ترکمانان (از اوائل قرن هفتم تا پایان قرن نهم هجری) نوشته مورخ دانشمند جناب آقای رسول جعفریان به دوستان تاریخ ایران، به ویژه جوانان فرهیخته و عاشق وطن اسلامی، اهداء می شود. چنان که از عنوان این دفتر آشکار است، کتاب حاضر در ادامه دفتر دوم است که حوادث را تا زوال دولت خوارزمشاهی (در جریان حمله مغول در دهه دوم و سوم قرن هفتم هجری) دنبال کرده بود. در این مجلد، ابتدا به حمله مغولان پرداخته شده و پس از آن، در باره از میان رفتن خلافت دراز دامن عباسی سخن گفته شده است. در ادامه، از دولت ایلخانان که قریب یک صد سال در ایران سلطه داشت، بحث شده و در ضمن آن، به وضعیت ادبی و فرهنگی و علمی ایران نیز اشاره شده است. یکی از مهم ترین نکاتی که در این بخش مورد توجه قرار گرفته، آن است که در این زمان، تعبیر ایران یا دقیق تر ایران زمین بار دیگر زنده شد و در متون سیاسی و تاریخی، به طور رسمی بکار رفت.

پس از ایلخانان، و حتی در اواخر روزگار آنان، دولت های کوچک، اما قدرتمند محلی فراوانی در ایران تأسیس شد و ایران، به چندین بخش مختلف جغرافیایی تقسیم گردید. دهه های میانی قرن هشتم را باید دوران ملوک الطوائف در ایران نامید.

حمله چندین ساله تیمور به ایران، که یک قرن و نیم پس از حمله مغولان صورت گرفت، سبب ویرانی مجدد ایران و از میان رفتن دولت های محلی شد. در نهایت، در کنار دولت

تیموری پس از تیمور که به خراسان بزرگ بسنده کرده بود، بار دیگر، دو دولت دیگر که متعلق به ترکمانان بود، به مرکزیت تبریز، به صورت پیاپی بر ایران حکومت کرد.

هدف مؤلف در این کتاب، همان طور که در آغاز مجلدات پیشین نیز گفته شد، مروری کوتاه بر تاریخ سیاسی و ادبی و فرهنگی ایران اسلامی است. امید که رضایت خاطر خوانندگان عزیز و ارجمند را فراهم کند.

در اینجا از ایشان و همه عزیزانی که در کار ویرایش و نشر این اثر تلاش کرده‌اند سپاسگزاری می‌کنیم. و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین.

مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر

مرداد ماه ۱۳۷۸